

*УДК 336:004.896(07)

Пиріг С.О., к.е.н., доцент

Іщук Л.І., к.е.н., доцент

Ніколаєва А.М., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ РОЗВИТКУ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ

У статті проаналізовано сучасний стан розвитку галузі роздрібною торгівлі в Україні. Наведені основні показники та фінансові результати розвитку роздрібною торгівлі, обсяги продажу товарів через мережу Інтернет, товарооборот імпорту товарів та виготовлених на території України.

Ключові слова: роздрібна торгівля, роздрібний товарооборот, об'єкти торгівлі, підприємства роздрібною торгівлі.

Pyrih S., Ischuk L., Nikolaeva A.

ANALYSIS OF THE CURRENT STATE OF DEVELOPMENT RETAIL TRADE IN UKRAINE

The article analyzes the current state of development of the retail trade industry in Ukraine. The main indicators and financial results of the development of retail trade, volumes of sales of goods through the Internet, commodity turnover of imports of goods and manufactured in Ukraine are given.

Retail is the main link in the organization of domestic trade in consumer goods and the most important economic activity in the field of commodity circulation. The level of retail development reflects the state of the relationship between production and consumption, and ultimately is a characteristic of the standard of living of the population. Retailing completes the economic chain by translating consumer goods from circulation into consumption and is of major socio-economic importance; it sells goods to the public for personal consumption. Retail activity is conditioned both by macroeconomic transformations in Ukraine and by the peculiarities of its activity by economic entities, the results of which affect the standard of living of every citizen. High competitiveness, economic situation, supply-demand ratio for goods and services are forcing retailers to adapt their resources to new prices and changes in turnover. Therefore, an analysis of the current state and prospects for the development of the retail industry is important in today's context. Improving the quality of customer service and improving the organization of sales of goods is the main task of trade entities in a competitive environment to attract a contingent of customers and thus their cash income.

---

* Пиріг С.О., Іщук Л.І., Ніколаєва А.М.

Key words: retail trade, retail trade turnover, objects of trade, retail trade enterprises.

Пыриг С.А., Ишук Л.И., Николаева А.Н.

АНАЛИЗ СОВРЕМЕННОГО СОСТОЯНИЯ РАЗВИТИЯ РОЗНИЧНОЙ ТОРГОВЛИ УКРАИНЫ

В статье проанализировано современное состояние развития отрасли розничной торговли в Украине. Приведены основные показатели и финансовые результаты развития розничной торговли, объемы продаж товаров через Интернет, товарооборот импорта товаров а также изготовленных на территории Украины.

Ключевые слова: розничная торговля, розничный товарооборот, объекты торговли, предприятия розничной торговли.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями.

Роздрібна торгівля є основною ланкою організації внутрішньої торгівлі споживчими товарами і найважливішим видом економічної діяльності у сфері товарного обігу. Рівень розвитку роздрібної торгівлі відображає стан взаємовідносин між виробництвом і споживанням, а в кінцевому підсумку є характеристикою рівня життя населення. Роздрібна торгівля завершує ланцюг господарських зв'язків, переводячи споживчі товари із сфери обігу у сферу споживання і має важливе соціально-економічне значення; у ній здійснюється продаж товарів населенню для особистого споживання.

Діяльність роздрібної торгівлі зумовлюється, як макроекономічними трансформаціями в Україні, так і особливостями її діяльності суб'єктами господарювання, результати якої впливають на рівень життя кожного громадянина. Висока конкуренція, економічна ситуація, співвідношення між пропозицією і попитом на товари і послуги змушують підприємства роздрібної торгівлі адаптовувати свої ресурси до нових цін та зміни обсягу товарообігу. Тому, аналіз сучасного стану та перспектив розвитку галузі роздрібної торгівлі має важливе значення в сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Дослідження проблем та перспектив розвитку галузі роздрібної торгівлі висвітлені у роботах вчених: В.В. Апопій, О.М. Азарян, І.О. Бланка, Г.М. Богославець, О.О. Кавуна, Н.О.

Голошубова, Л.О. Лігоненко, А.А. Мазаракі, та ін. Проте, аналіз сучасного стану та тенденцій зростання роздрібно́ї торгівлі потребує детального дослідження.

Цілі статті. Метою даної статті є аналіз сучасного стану та тенденцій зростання роздрібно́ї торгівлі в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Так, як посередниками між виробниками та сектором роздрібно́ї торгівлі є суб'єкти оптової торгівлі, то останнім етапом процесу розподілу товару є найбільш перспективний сектор економіки – роздрібна торгівля, яка є однією з видів економічної діяльності у сфері товарообігу, що охоплює купівлю-продаж товарів кінцевому споживачу та надання йому торговельних послуг.

О. Кавун термін «роздрібна торгівля» розглядає, «як – вид підприємницької діяльності у сфері торгівлі, пов'язаний з реалізацією товарів безпосередньо споживачу для особистого, побутового, сімейного, домашнього використання» [1, с. 97]. О. Азарян стверджує, що «це будь-який бізнес, який зосереджує свої маркетингові зусилля на задоволенні кінцевого споживача за допомогою організації продажу товарів і послуг» [2, с. 19]. В свою чергу В. Апопій трактує термін «роздрібна торгівля», як «торгівля товарами та надання послуг покупцям для особистого сімейного, домашнього використання, не пов'язаного з підприємницькою діяльністю» [3, с. 69]. На основі поданих тлумачень можемо сказати, що роздрібна торгівля – це вид економічної діяльності та відносин між споживачами й виробниками товарів і послуг, що спрямовані на задоволення потреб населення та зростання бізнесу.

Підвищення якості обслуговування покупців та вдосконалення організації продажу товарів є головним завданням суб'єктів торгівлі в умовах конкуренції щодо залучення клієнтів і тим самим їх грошових доходів. Розглянемо показники стану сучасної роздрібно́ї торгівлі в Україні.

В табл. 1 представлені основні показники розвитку роздрібно́ї торгівлі України за 2010-2018 роки, де бачимо, що обсяг роздрібно́го товарообороту підприємств, які здійснюють діяльність із роздрібно́ї торгівлі має тенденцію до зростання. Роздрібний товарооборот – це дохід від перепродажу безпосередньо населенню

товарів (за готівку, банківські платіжні картки тощо) як у магазинах, так і поза магазинами з урахуванням суми непрямих податків на продані споживчі товари (ПДВ тощо). Протягом усіх аналізованих років у структурі обсягу роздрібногo товарообороту підприємств 40% займають продовольчі товари і 60% непродовольчі.

Таблиця 1

Основні показники розвитку роздрібногo торгівлі України

Показники	Роки					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Роздрібний товарооб. підприємств, млн грн	280890	433081	438343	487558	555975	587785
у міських поселеннях, млн грн	398052	400664	446508	511462	542325	615288
у сільській місцевості, млн грн	35029	37679	41049	44512	45460	53082
Оборот роздрібногo торгівлі, млн грн	888773	901924	1031679	1175319	816554	930629
Роздрібний товарооборот на одну особу, грн	9520	10194	11418	13051	13863	15838
Продаж прод. товарів на 1 особу, грн	3909	4211	4686	5353	5519	6866
Продаж непрод. товарів на 1 особу, грн	5611	5983	6716	7703	8625	8990
Індекси фізичного обсягу роздріб. товарооб., %	108,6	90	80,2	104,3	106,5	106,2
Продовольчі товари, млн грн	177826	181056	200386	227950	233938	289404
Непродовольчі товари, млн грн	255255	257287	287172	328025	353847	378966

Оборот роздрібногo торгівлі це узагальнений показник, який складається з роздрібногo товарообороту юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, основним видом економічної діяльності яких є роздрібна торгівля. Як видно з табл. 1 оборот роздрібногo торгівлі на кінець 2018 року збільшився на 114075 млн грн і становить 930629 млн грн Індекс фізичного обсягу обороту роздрібногo торгівлі у 2018 році відносно 2017 року у порівнянних цінах становив 106,1%. Дані щодо індексів фізичного обсягу обороту роздрібногo торгівлі по регіонах наведено на рис. 2.

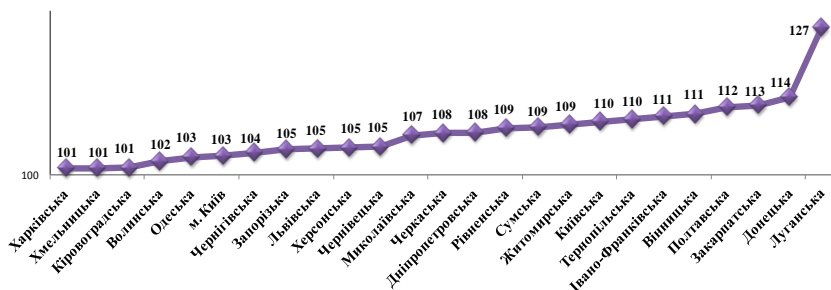

Рис. 2. Індекси фізичного обсягу обороту роздрібною торгівлі у 2018 році за регіонами

Серед регіонів найбільший приріст обороту роздрібною торгівлі у 2018 році порівняно з 2017 роком спостерігався в Луганській (на 26,8%), Донецькій (на 14,2%), Закарпатській (на 12,7%), Полтавській (на 12,3%) та Вінницькій (на 11,1%) областях. На рис. 3 представлена динаміка кількості суб'єктів господарювання за видом економічної діяльності «Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів», де видно, що на кінець 2017 року кількість підприємств збільшилось на 7346 одиниць, а фізичних осіб-підприємців зменшилось на 79962.

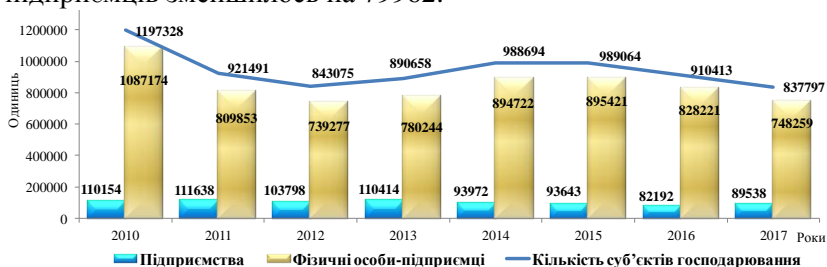

Рис. 3. Динаміка кількості суб'єктів господарювання

Щодо кількості найманих працівників (рис.4) у суб'єктах господарювання, то до кінця 2015 року вона мала тенденцію до зменшення і становила 900 тис. осіб, а на кінець 2018 року

кількість становила 971 тис. осіб, що більше на 71 тис. осіб.

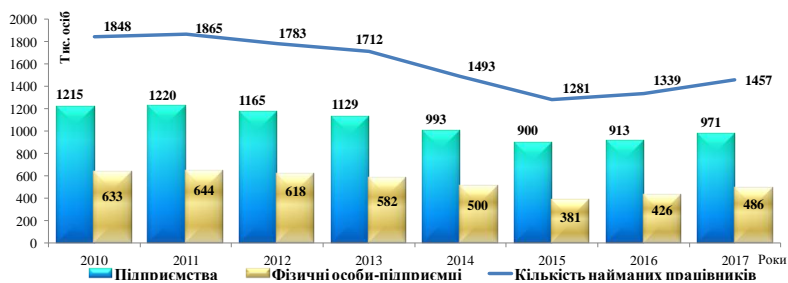

Рис. 4. Динаміка кількості найманих працівників у суб'єктів господарювання

Торгова площа продовольчих магазинів збільшується з кожним роком. Такі дані можуть говорити про відкриття торгових центрів та гіпермаркетів з відповідною площею. Тенденція непродовольчих магазинів з 2013 року йде до спадання (рис. 5).

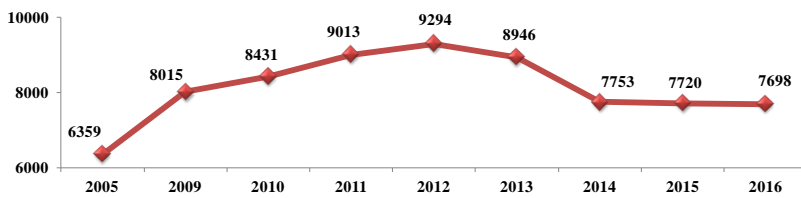
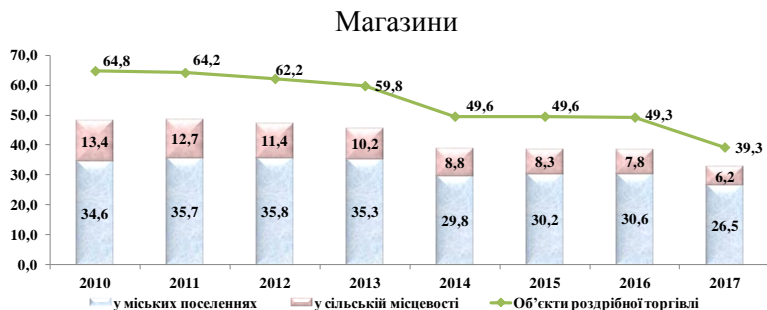

Рис. 5. Динаміка торгової площі роздрібної торгівлі, тис.м²

Динаміка торгової мережі підприємств роздрібної торгівлі України за типом місцевості представлені на рис. 6, де видно тенденцію зменшення об'єктів роздрібної торгівлі, як у міських поселеннях, так і у сільській місцевості. Також спостерігається зменшення кількості напівстаціонарних об'єктів торгівлі (кіоски, автозаправні станції і т.ін) протягом 2010-2017 років. Дані свідчать що, будівництво торговельних центрів збільшується у регіонах, оскільки земельні ділянки у великих містах коштують дуже дорого, орендні ставки регулярно підвищуються в залежності від місця розташування торговельного центру та деяких інших чинників. Найвища орендна плата за торговельну площу спостерігається у містах із найвищою купівельною спроможністю населення: Києві,

Донецьку, Дніпропетровську й Одесі.

**Об'єкти торгівлі напівстаціонарні
(кіоски, автозаправні станції)**

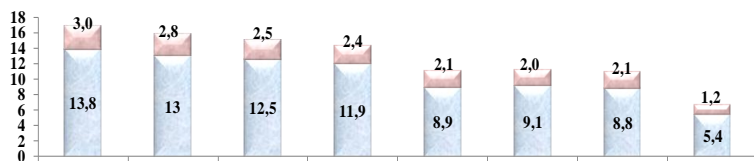

Рис. 6. Торгова мережа підприємств роздрібної торгівлі за типом місцевості, тис.

На рис. 7 наведена динаміка обсягів продажу товарів через мережу Інтернет, де видно, що навіть інформатизація торгівлі, використання інтернет-комунікацій та інформаційних техно-логій все, ще не стали достатніми поштовхами для нарощування масштабів роздрібного сегмента сфери товарного обігу України. Відповідний показник у 2017 році досяг лише рівня 1,17%, що значно поступається масштабам інтернет-торгівлі в економічно розвинених державах, де швидкість та ефективність інтернет-торгівлі в рази вища. Тому, в системі державного регулювання модернізації сфери товарного обігу України постає завдання широкого впровадження і використання електронних, цифрових та інформаційних технологій і не лише в частині купівлі/продажу, але й в усі складові та елементи бізнес-процесів та торгово-

технологічних операцій.

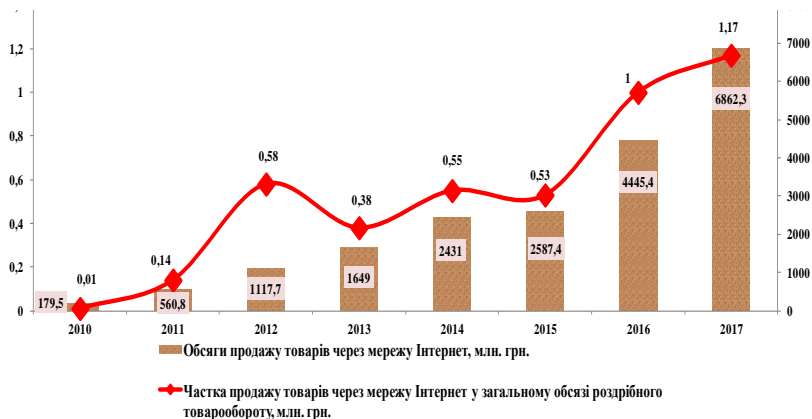

Рис. 7. Обсяги продажу товарів через мережу Інтернет

Сюди потрібно додати й іншу не менш важливу проблему, що стосується критично високого рівня імпортозалежності України. На рис. 8 чітко простежується тенденція до збільшення обсягів продажу товарів імпорту в порівнянні зі значно нижчими темпами приросту збуту товарів, виготовлених на території України.

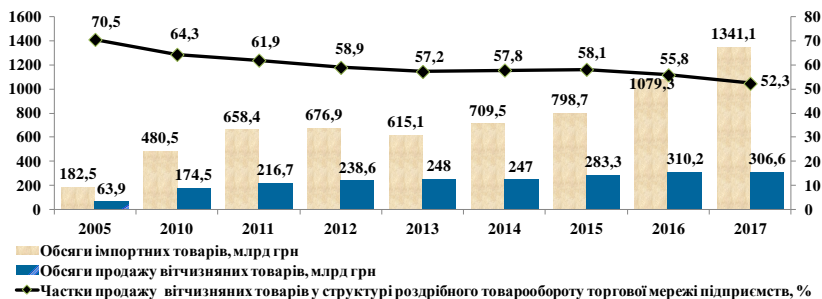

Рис. 8. Обсяги продажу, частки товарів у структурі роздрібногo товарообороту виготовлених на території України, та імпорту товарів.

Скорочення частки вітчизняних товарів у структурі роздрібного товарообороту є негативним аспектом функціонування вітчизняної сфери товарного обігу та наявності істотних недоліків державного регулювання і недопущення її монополізації. Негативними наслідками критично високої імпортозалежності економіки та її внутрішнього ринку є девальвація національної грошової одиниці, стагнація внутрішнього (особливо місцевого) виробництва, залежність попиту та рівня задоволення потреб споживачів від тенденцій функціонування зарубіжних виробників та імпортерів, виведення доходів та капіталу за межі країни.

Показники фінансових результатів наведені в табл. 2, де видно, що протягом 2011-2014 років кількість збиткових підприємств у % до загальної кількості підприємств коливалась в середньому до 34%. На кінець 2017 року збиткових підприємств зменшилось на 9,3% і становлять 25,1%, що є позитивним у розвитку підприємств торгівлі.

Таблиця 2

Показники фінансових результатів, млн грн

Показники	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ФР, млн грн	9608	-6048	-128135	-80564	7277	39296
Підприємства, які одержали:						
Прибуток, млн грн	43878	36529	34361	56898	74418	89285
Збиток, млн грн	34270	42576	162496	137463	67141	49989
Рентабельність, %	12	10	-13	-1	16	19
ЧП (ЧЗ), млн грн	211	-13249	-133219	-88161	-4842	25874
Підприємства, які одержали:						
Прибуток, млн грн	35498	29721	27826	48155	62763	75741
Збиток, млн грн	35288	42970	161045	136316	67605	49866
Підприємства, які одержали прибуток (збиток) у % до заг. к-ті підприємств						
Прибуток	64	65,9	65,6	75,7	75,4	74,9
Збиток	36	34,1	34,4	24,3	24,6	25,1

Наявність збитків за фінансовими результатами певною мірою пояснюється нестабільністю вітчизняної та світової економік. Але виявлені відмінності у формуванні фінансових результатів дозволяють стверджувати, що діяльність підприємств

роздрібної торгівлі щорічно супроводжується виникненням ситуацій ризику, які зумовлені впливом як галузевих, так і внутрішніх чинників. Разом з тим, набувають обертів темпи створення інтернет-магазинів, де придбання товарів дає змогу заощаджувати час і гроші (ціни зазвичай нижчі).

Висновки. Для забезпечення розвитку економіки та стабілізації діяльності торговельних підприємств в Україні необхідно сформувати ефективну інфраструктуру торгівлі. Базовим підходом до розвитку роздрібної торгівлі має бути споживач, для якого суб'єкти підприємницької діяльності повинні постійно підвищувати рівень задоволення його потреб у товарах, тим самим формуючи власні конкурентні переваги, враховуючи при цьому сучасний стан роздрібної торгівлі в Україні, який характеризується певною динамікою, що дозволяє суб'єктам підприємницької діяльності пристосовуватися до умов функціонування ринку та забезпечувати прибутковість своєї діяльності.

Підвищення ефективності функціонування об'єктів роздрібної торгівлі, формування конкурентного ринку продавців та покупців, розвиток підприємницького середовища вимагає комплексного дослідження в напрямі проведення аналізу та оцінки підприємницької діяльності об'єктів роздрібної торгівлі у регіонах держави. Це дозволить виявити «вузькі місця», недоліки щодо розвитку підприємництва в сфері роздрібної торгівлі, та на цій основі розробити заходи по їх усуненню.

1. Кавун О. Підприємницькі мережі у роздрібній торгівлі України: сутність, класифікація і перспективи формування. Актуальні проблеми економіки. 2010. № 5 (107). С. 97–102.
2. Азарян О., Локтев Е., Оліфіров В. Організація і технологія торгівлі: навч. посіб. Донецьк: Дмитренко, 2007. 528 с.
3. Апопій В. Організація торгівлі: підручник 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 616 с.
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 3.11.2019).